

Natur-ture

Frøslev Plantage

Selvom vinteren kan være mørk, våd og råkold, så er der altså også mange dejlige ting ved vinternaturen. Luften er kølig og frisk, man kan mærke vejret i kinderne, landskabet kan være eventyrligt flot fx når det er dækket af rimfrost og er der sne kan man endelig tydeligt se sporene fra de mange dyr der lever vildt i naturen.

Der er jo et væld af muligheder når man skal vælge oplagte mål for sine natur-ture om vinteren, men der er nu noget helt specielt over plantagerne på den her årstid. Måske er det fordi man føler at duften af grannåle høre vinteren til, eller måske er det fordi den kolde vinterluft i skøn harmoni bliver iblandet den der helt specielle duft af skovbund, gran og svampe der er i plantager, eller måske er det blot fordi de lange ensartede strækninger med graner uvilkårligt giver ro i sindet på en årstid hvor tankerne kan være præget af vinterstemning. En af de mere specielle plantager her i det sydligste Jylland, er Frøslev Plantage. Den er speciel fordi den, ud over en masse grantræer, indeholder en af Danmarks mest særegne indlands klitlandskaber, hvor bl.a. 27 store og små klimper stikker op som øer i det ellers flade terræn. I det hele taget er hele områdets geologi speciel, men mere herom senere. I Frøslev plantage kan man opleve en pæn bestand af råvildt, dåvildt og kronvildt. Dåvildtet og kronvildtet er forholdsvis nye beboere i området, idet de først er indvandret dertil i løbet af de sidste tyve år. Det kan dog være svært at få kronvildtet at se, fordi de er meget sky og mest er aktive om natten. Men når der ligger sne i plantagen er man ikke i tvivl om at der er mange vildtlevende dyr på stedet, fordi der i dette afslørende hvide pudder tydeligt ses masser af små kaninpoteaftryk, fodspor fra de tre hjortearter, rævespor, grævlingepoteaftryk osv osv. Plantagen har yderligere et hold klovbærende dyr. Disse er nogle helt specielle naturplejere, "ansat" til at sørge for at visse områder ikke springer i skov. Det drejer sig om en stor flok skovkvæg, der bl.a. afgræsser Finkeheden. Skovkvæget er en krydsning mellem forskellige kvægracer, fremavlet så man har fået en robust og meget hårdfør race, der selv i sne og frost kan få kalve udendørs, der vil kunne overleve i op til 15 graders frost. Der er dog sørget godt for de skovkøer der går i Frøslev plantage. De bliver fodret og kan gå ind i en varm stald om vinteren, men mærkeligt nok foretrækker de, trods det lune tilbud, ofte at stå ude i den friske luft i kulden. I plantagen kan man se sjældne dyr som bisamrotter, sortspætter og sortstrubet bynkefugl. Om sommeren er der en del hugorme i området. Plantagen er endvidere et yndet sted for svampeplukkere om efteråret.

Områdets særprægede geologi:

Når man går i Frøslev Plantage kommer man uvilkårligt til at tænke over hvordan i alverden området mon er blevet skabt. Sære langstrakte bakker eller volde går gennem landskabet, græsklædte klitter stikker pludselig op ude midt på et åbent hedestykke, mærkelige hatlignende flade bakker ligger midt mellem træerne osv osv. Men der findes heldigvis en sammenhængende forklaring på hvorfor der ser ud som der gør. Området blev dannet i slutningen af sidste istid, hvor enorme mængder af smeltevand strømmede ud fra nogle mægtige ismasser der dækkede det meste af Danmark nord og øst for plantagen. Disse vandmasser spulede næsten hele landskabet af til en flad slette, bestående af lag af smeltevandssand og smeltevandsgrus. I sen lavede kortvarigt et lille fremstød hvor der blev afsat moræne ind i dele af plantagen, således at man i dag kan se at den faktisk ligger i et grænseområde mellem hedeslettelandskabet og morænelandskabet. Da isen var helt bortsmeltet for omkring 12.000 år siden, lå landskabet hen uden vegetation, hvorved vinden fik frit spil. Der kom sandflugt i området og et jævnt lag af flyvesand blev afsat, oftest 1-1½ meter tykt. Herefter begyndte der langsomt at vokse planter ovenpå sandet. Enkelte steder blev der dannet et cementeret jordlag der var uigennemtrængeligt for vandet. Her blev der sumpet og der voksede tørvemosser. Området blev på et tidspunkt ramt af en hedebrand der udslettede al vegetationen, dog "overlevede" de våde områder med tørvedannelserne. Vinden fik igen frit spil på de store, flade, vegetationsløse strækninger, hvor bjerge af sand blev flyttet af vinden og afsat som klitter (polde). Tilbage stod også nogle sære flade hatlignende store bakker med stejle sider. På toppen af disse flade bakker var der vådt og vegetation. Disse specielle bakker kaldes klimper. Der er 27 klimper i Frøslev Plantage. De mindste er 40 meter i diameter, de største er på 7 ha. Frøslev Plantage er et af de bedste områder i landet at se dette specielle landskabsfænomen.

Plantagens kulturhistorie:

Indtil 1870'erne blev Frøslev Sand brugt til fællesgræsning af Frøslev bønderne. Herefter købte og tilplantede det tyske forstvæsen området, hvorved Frøslev Plantage opstod. Der blev hovedsageligt plantet nåletræer, som groede forbavsende godt på de magre og sandede jorde. Under slutningen af 2. verdenskrig blev der oprettet en tysk fangelejr i plantagen, Frøslev lejren, hvor danske modstandsfolk blev interneret. Fangerne gravede bl.a. grus i plantagen. I dag rummer Frøslevlejren museer, efterskole, naturudstilling, Naturskole mm. Plantagen har været hårdt ramt af stormfaldet i 1999, men er efterfølgende blevet tilplantet med et mere varieret udbud af træarter.

Ture i plantagen

Der er kilometervis af skovveje og stier man kan følge i Frøslev Plantage. Selvom mange af skovvejene forløber lige og retvinklede, således at det burde være nemt at finde rundt i skoven, kan man dog alligevel nemt fare vildt, hvis man ikke er kendt i den store plantage. Studer derfor de opsatte skovkort ved indgangene til skoven, eller tag en af veludbyggede turbrochurer i de opsatte folderkasser. Nyd derefter den særprægede natur, og det specielle terræn med klitter og klimper, som giver en helt speciel oplevelse.

Ud af de mange turmuligheder i området vil jeg her blot beskrive en. Start turen ved den sydlige p-plads umiddelbart op til Frøslevlejren. Gå gennem lejren og indled evt turen med et besøg i Naturudstillingen nær Frøslev Polde Naturskole. Gå herefter ud af lejren mod nord og drej til venstre ad første skovvej (Frøslev Poldevej). Her kommer man til at gå langs "Sandgården", som er en besynderlig ca. 4 km lang, næsten retlinet flyvesandsvold. Der gisnes stadig om hvordan volden kan være blevet så lige som den er. Har flyvesandet mon aflejret sig på et gammelt hegn eller? Man går langs stien forbi områder med meget høj smuk nåleskov, der er højere end man er vant til i de fleste plantager. Efter et stykke tid kommer man til Finkeheden, som ligger til venstre for skovvejen. Finkeheden er et stort indsande med lyngklædte klitter. Her kan man se de specielle skovkvæg, som har deres vinterkvarter i dette område. De går og græsser på heden. Kig godt efter, området er stort, men de er der. Drej herefter til venstre ad Grusgravvej. Her passerer man Den Våde klimp, som er den største klimp i Plantagen (ca. 7 ha). En del af klimpen er dog gravet væk og pga nogle af klimpernes store størrelse kan de måske ved første øjekast være svære at skelne som et selvstændigt landskabselement. Til højre for ruten ligger Skovhytten, som blev brugt da fangerne i Frøslevlejren gravede grus tæt ved. Og længere inde ligger Nissepolde, som er tre specielle klitter, der ligner gravhøje. Fortsæt til enden af Grusgravvej og drej her til venstre ad Kongevej. For enden af denne ender man nær udgangspunktet, p-pladsen ved Frøslevlejren. Ruten er godt 5 km lang. Ønsker man at følge en afmærket rute, er der i skoven og på vandrekortene i brochuren, afmærket en rød og en gul vandrerute i skoven på hhv 3 og 5 km.

Yderligere info fås i folderen "Frøslev Plantage", som kan rekvireres på biblioteker, turistbureauer, fra folderkasser i plantagen eller ved at downloade den fra internetter fra adresserne: <http://www2.sns.dk/Vandretursfoldere/8/Froeslev.pdf> og <http://www2.sns.dk/Vandretursfoldere/8/Froeslevkort.pdf>